

PhDr. Emil Voráček, DrSc.
Historický ústav Akademie věd ČR, v. v. i.
Ústav politologie FFUK v Praze

Posudek školitele

Diplomová práce
Denis Žernov: **Zdroje problémů identity ukrajinských elit**
Current Ukrainian Elites' Identity Problems
Praha 2011, 66 s.

Autor si zvolil velice náročné téma, což je nutno ocenit. Bylo zde nutno překonat řadu úskalí, jež autor překonával s různým úspěchem. Od okamžiku vzniku moderní ukrajinské státnosti již uplynula dvě desetiletí, přesto části ukrajinských elit vnímají otázku národní identity značně odlišně. Autor se v práci soustředil na dva klíčové rozdílné způsoby, narrativa, vnímání ukrajinské národní identity, které se liší vnímáním a interpretací historických a symbolicko-kulturních atributů etnické identity.

V práci využívá teoretické politologické přístupy, resp. přístupy historické politologie, je patrný autorův důraz na historickou stránku problému a jeho souvislosti, využívá též svých znalostí z oboru tranzitologie. Je pro ni nesmírně cenné i autorova schopnost hlubokého ponoru do problematiky daná zažitou znalostí reálií současné Ukrajiny.

Aby D. Žernov vykreslil v čem spočívají problémy vnímání národní identity hlavními proudy současných ukrajinských elit, důkladně propracoval teoretickou koncepci práce. Vychází zde především z historického popisu geneze vnímání ukrajinské národní elity jejími hlavními proudy, které pak politologicky interpretuje. V úvodu se věnuje některým vnějším vlivům, zejména vnímání fenoménu „ruského světa“ (str. 7). V této souvislosti mohl zmínit i hlavní směry ruského politického myšlení, vůči nimž se myšlení ukrajinských elit nutně vymezovalo. Zde by si zasloužilo alespoň stručné pozornosti eurasijství. Pro současnou situaci je důležité a autor si toho zcela oprávněně všímá, že ze současné ruské historiografie a zejména z učebnic se vytrácí historie těch území, která nejsou součástí území Ruské federace. Existují i rozdílné názory ve výkladu polyetnicity carského Ruska (str. 12). Autor reflektuje zejména současný ukrajinský nacionalismus, o němž můžeme říci je výrazný až otevřeně šovinistický, řečeno slovy jednoho z jeho představitelů: „Ukrajina si musí především získat zpět Kubáň.“ (str. 12) Diplomant se v práci oprávněně opírá o teoretické konstrukce významného českého historika Miroslava Hrocha, který se dlouhodobě zabývá problematikou

obrození a formování evropských národů, problematikou nacionalismu, dále pak, byť stručněji, mj. Marka von Hageny.

Práci Denis Žernov rozdělil vcelku vyváženě do šesti kapitol. Nutno však podotknout, že tam, kde bych spatřoval těžiště práce, už textu nedal větší prostor. Bylo by tedy potřebné, kdyby při obhajobě tuto určitou disparitu, která je poněkud zřejmá v porovnání se zadáním práce, příslušně vysvětlil.

Formování národní identity přirozeně úzce souvisí s otázkou kontinuity/ diskontinuity s minulým historickým a politickým vývojem. „*Jedni se cítí být dříve „trpícím“ národním hnutím, historicky nestátním „malým“ národem, ale ti druzí neodmítají nárok na společnou minulost s obyvateli ostatních bývalých sovětských republik.*“ (s. 18)

Když se autor vyrovnal s metodologickými otázkami výzkumu současných ukrajinských identit, přistupuje postupně k výkladu jednotlivých významných momentů, podstatných pro jejich formování. V této souvislosti považují za významné zaměření pozornosti osudům a aktivitě haličských Ukrajinců. (str. 24) Pro utváření carského Ruska byla podstatná cesta jeho teritoriálního utváření. Autor výstižně připomíná rozdílnou osobitost carského Ruska ve srovnání s Britskou, Francouzskou a Španělskou říší, kontinuální charakter Ruska, absenci „velké vody“ mezi centrem a periferií. V této souvislosti by bylo užitečné alespoň zmínit osobitosti národních identit těchto říší komparativně, jejich „zvláštní cesty dějinami“, mj. např. teorie „Hispanidad“. V dalším výkladu autor již podstatněji přistupuje k využití svého metodologického aparátu z oblasti politologie, sám zdůrazňuje, že existuje nebezpečí, že se historik stane –registrátorem událostí. (str. 26)

Zásadní pozornost věnuje posléze krystalizaci ukrajinského nacionálního projektu v masách v konfrontaci se superetnickým sovětským projektem, přičemž se podrobněji věnuje dvěma konkrétním ideovým proudům, které podstatně ovlivnily cestu směrem k ukrajinské samostatnosti: tj. „Chvylevizmu a Volobujevšiny“, jejich reakci na politiku „korenizacii“ (s. 33). Poté co se pokusil přehledně vyrovnat s neúspěchy sovětského projektu vytváření nové sovětské identity, přistupuje k otázce transformace elit komunistických v postkomunistické a jejich odrazu v současné ukrajinské společnosti. Zde bys i práce zasloužila podstatné rozvedení, ostatně autor pro tuto analýzu si předchozím výkladem vytvořil potřebný základ. Autorovi se zřejmě jednalo především o vysvětlení kořenů vytváření ukrajinské národní identity, svým způsobem zde přistupuje k výzkumu tématu z pohledu „hlubinné paměti“, což mu umožňuje se v závěrečných pasážích vyjadřovat podstatně stručněji.

Rozsah použité literatury a internetových zdrojů plně odpovídá potřebám diplomové práce. Seznam literatury by si nicméně zasloužil větší pečlivost, žádá si sjednocení bibliografických záznamů. Obdobně by si větší péči zasloužila závěrečná korektura textu, kde je řada přehlédnutí, která se dají rychle opravit. Tyto kritické připomínky však nesnižují dojem z kvality práce.

V předložené diplomové práci prokázal autor patřičnou erudici, potřebné teoretické znalosti a odtud i schopnost klást si otázky. Ve výkladu podal vlastní interpretaci velice nejednoduché problematiky. Spěšně skloubil a byl schopen podat jednak syntetizující pohled na vývoj otázky ukrajinské identity v delších časových rozmezích i detailní pohled na jednotlivé problémy. Jak jednotlivé analytické části, tak i práce v celku, jakož i pojetí práce, prokazují schopnost diplomanta samostatně pracovat a odpovídajícím způsobem zvládnout zvolené téma. I přesto, že se autor více soustředil na chronologicko-tematický výklad problému identity ukrajinských elit, pojatý spíše historicky, předpokládal bych, že nejsilnější částí práce bude kapitola závěrečná. Autor se současné problematice nicméně věnoval jen velmi střídmo až stručně, aniž by plně využil bohatství získaného výzkumného materiálu, kterým disponoval, takže se mu toto zhodnocení přímo samo nabízelo. Vzhledem k celkově pozitivnímu vyznění práce, bych si dovilil požádat, *aby se při ústní obhajobě věnoval této problematice podrobněji a vysvětlil důvody tohoto postupu.*

Práce přinesla řadu přínosných poznatků. Celkově mohu konstatovat, že autor si pro svou práci zvolil téma dobře formulované, že práce splnila úkol, který si stanovila. Vzhledem k tomu, že v české literatuře prakticky nemáme publikace, které by se tématu podrobně věnovaly, je nutno ocenit i tuto stránku, jedná se o původní, důkladně promyšlenou práci. Autorovi práce bych doporučoval zvážit možnost publikace některých částí práce v odborném tisku a zejména pokračovat v práci na tématu.

Diplomová práce Denise Žernova: „**Zdroje problémů identity ukrajinských elit**“ splňuje podle názoru oponenta podmínky na práci kladené a proto ji mohu doporučit k obhajobě. Práci po případné úspěšné obhajobě doporučuji ohodnotit jako velmi dobrou.

Moskva, 18. září 2011

PhDr. Emil Voráček, DrSc.

